

VWS OMGEVINGSANALYSE COVID-19

Analyseperiode: 12:00 uur d.d. 15 maart – 12:00 uur d.d. 16 maart

5.1.2e

Directie Communicatie

Vragen? Mail naar

5.1.2e

@minvws.nl

Wie is getroffen? (1 ^e ring)	Wie is betrokken? (2 ^e ring)	Wie voelt zich betrokken? (3 ^e ring)
- Nederlanders overleden aan Covid-19 - Nederlanders ziek door Covid-19 - Coronapatiënten met herseninfarcten	- Familie en vrienden getroffen - Nederlanders met zorgen over het de bijwerkingen van en/of de tijdelijke stop met het AstraZeneca-vaccin	- Algemeen publiek - Politici

Samenvatting

- Sinds Nederland heeft laten weten een tijdelijke stop in te lassen met het vaccineren van AstraZeneca, liet gisteren het ene na het andere (Europese) land weten dit ook te doen, of juist niet. De tijdelijke stop werd voor veel landen mogelijk versneld nadat bleek dat in Italië een 57-jarige man in de nacht van zaterdag op zondag overleed, 14 uur nadat hij was ingeënt met het AstraZeneca-vaccin. Het OM in het Noord-Italiaanse Biella is een onderzoek gestart naar zijn dood.
- Er is duidelijk een maatschappelijke discussie gaande rond beslissing om tijdelijk met het AstraZeneca-vaccin te stoppen; belangenpartijen, medisch experts en algemeen publiek roeren zich in de kranten, op radio en tv en op social media. Aan de ene kant gaan stemmen op om het zekere voor het onzekere te nemen (steun voor het besluit) en aan de andere kant gaan stemmen op om het gezondheidsrisico voor lief te nemen, omdat met elke prik die gezet wordt ook veel leed wordt voorkomen. Met name medische instituten en experts lijken vraagtekens te zetten bij de afweging; 'Richten we niet meer schade aan door te stoppen met vaccineren?' De twee kampen worden ook duidelijk wanneer media actief op zoek gaan naar burgers met zorgen over de tijdelijke stop van het AstraZeneca-vaccin, evenals de reacties die binnenkomen via de social mediakanalen van VWS en minister De Jonge.
- In de Franse regio Bretagne is een nieuwe virusvariant opgedoken. Het opmerkelijke aan deze variant is dat deze mensen wel symptomen vertoonden, maar in eerste instantie negatief testten. Uit onderzoek blijkt voorsnog niet dat de variant besmettelijker of gevaarlijker is dan een 'gewone' variant.
- De Hartstichting meldt op basis van onderzoek onder leiding van wetenschappers van het UMC Utrecht dat herseninfarcten weinig voorkomen bij coronapatiënten in het ziekenhuis, maar vaak wel ernstig verlopen. 71,1% van deze patiënten raakt ernstig gehandicapt of overlijdt. Bij 1,8% van de coronapatiënten in ziekenhuizen traden herseninfarcten op. Bij patiënten die op de intensive care lagen was dit 2,7%.

Karakterisering van de berichtgeving

- Gisteren volgen media op de voet hoe het ene na het andere land ofwel bekend maakt te stoppen met het toedienen van het AstraZeneca-vaccin ofwel bekend maken door te gaan. De dood van een man in Italië, 14 uur na toediening van het AstraZeneca-vaccin, leek dit proces te versnellen. Deze ochtend maken onder meer AD, De Telegraaf, de Volkskrant en FD nogmaals inzichtelijk wat de status is per land middels visuals van landkaarten.
- Om helderheid te scheppen rond de tijdelijke stop met het AstraZeneca-vaccin, spelen media in op vragen die onder het algemeen publiek zouden kunnen leven. Een dominant vraagstuk is daarbij of de tijdelijke stop verstandig is of juist overdreven? Zo is er in de ochtendkranten volop ruimte voor vragen als: 'AstraZeneca in de ban. Verstandig of paniekvoetbal?' (de Volkskrant), 'Overall vragen over vaccin AstraZeneca' (NRC, voorpagina), 'Wat is er aan de hand met het AstraZeneca-vaccin?' (AD) en 'Prikpauze of paniek?' (De Telegraaf).
- Ook zijn de media actief op zoek gegaan naar verhalen van burgers en hun mening over de tijdelijke stop van het AstraZeneca-vaccin, waarin er duidelijk onderscheid wordt gemaakt in twee kampen; men vindt het een verstandige keuze en is blij met de vaccinatiepauze, omdat men de ontwikkeling toch zorgelijk vindt. Maar ook is er een aandeel dat zich juist zorgen maakt over hun eigen bescherming nu ze het vaccin 'mislopen' en bang zijn dat er een algehele vertraging ontstaat.

SISOS (Slachtoffers – Identiteiten – Schade – Oorzaken – Scenario's)
Slachtoffers

- In het Noord-Italiaanse Biella is door het OM een onderzoek gestart naar de dood van een 57-jarige man die in de nacht van zaterdag op zondag overleed, 14 uur nadat hij was ingeënt met het AstraZeneca-vaccin.

Informatiebehoefte
Welke informatievragen leven er bij getroffen? In welke informatiebehoefte wordt voorzien?

- Om helderheid te scheppen rond de tijdelijke stop met het AstraZeneca-vaccin, spelen media in op vragen die onder het algemeen publiek zouden kunnen leven. Een dominant vraagstuk is daarbij of de tijdelijke stop verstandig is of juist overdreven? Zo is er in de ochtendkranten volop ruimte voor vragen als: 'AstraZeneca in de ban. Verstandig of paniekvoetbal?' (de Volkskrant), 'Overall vragen over vaccin AstraZeneca' (NRC, voorpagina) en 'Prikpauze of paniek?' (De Telegraaf). Het AD kopt 'Wat is er aan de hand met het AstraZeneca-vaccin?' en beantwoordt vijf vragen: 'Donderdag kon het prikken nog doorgaan, nu wordt er toch gestopt. Waarom?', 'Wat is deze complicatie precies en kan die ernstig zijn?', 'Is een relatie tussen een vaccin en de complicatie waarschijnlijk?', 'De tijdelijke stopt duurt twee weken. Wat gaat er precies gebeuren?' en 'Voor welke Nederlanders is die beslissing van belang?'. Ook Trouw stelt

zeven vragen: 'Wat is er precies mis met het vaccin van AstraZeneca?', 'Wegen de voordelen van een vaccinatiestop op tegen de nadelen?', 'Waarom stoppen als het medisch niet noodzakelijk is?', 'Is niet juist het resultaat dat mensen het vaccin wantrouwen?', 'Zijn alle Nederlanders straks in juli gevaccineerd, of lopen we nu vertraging op?', 'Hoeveel Nederlanders zijn al gevaccineerd met AstraZeneca?' en 'Krijg ik een ander vaccin als ik dat van AstraZeneca weiger?'.
 • Op de social mediakanalen van VWS en minister De Jonge vragen mensen zich af of ze zelf mogen kiezen met welk vaccin ze worden ingeënt en hoe de olopende vertraging door het AstraZeneca-vaccin wordt opgevangen?

Hoe wordt het incident omschreven (welke facts en figures worden benoemd)?

- In de Franse regio Bretagne is een nieuwe variant van het coronavirus opgedoken. In een ziekenhuis werden 79 mensen positief getest, waarvan 8 de nieuwe variant bij zich droegen. Het opmerkelijke aan deze variant is dat deze mensen wel symptomen vertoonden, maar in eerste instantie negatief testten. De angst is er nu dat het een onherkenbare variant is en dat het verspreiden daarvan niet wordt opgemerkt. Uit onderzoek blijkt vooralsnog niet dat de variant besmettelijker of gevaarlijker is dan een 'gewone' variant.
- Verschillende berichten over verslechterende coronacijfers in buurlanden Duitsland en België. Een expert van het Robert Koch Instituut zegt dat de besmettingen in Duitsland opnieuw exponentieel groeien, met een stijging van 20% in de laatste week ten opzichte van een week eerder. "We zitten aan de rand van een derde golf, dat kan niet langer worden betwist", zegt hij. Het aantal Covid-19-patiënten in België dat op de ic-afdelingen ligt is boven de 500 gestegen, dat was alweer 11 weken geleden. Volgens de Belgische gezondheidsautoriteiten is het aantal ziekenhuisopnames de afgelopen week met 14% gestegen tot dagelijks gemiddeld 167.
- De Europese Unie krijgt vóór de zomer 10 miljoen doses extra binnen van het coronavaccin van Pfizer. Die zouden eigenlijk pas in de tweede helft van het jaar worden geleverd, maar de productie gaat voorspoediger dan verwacht. Daarvan gaan waarschijnlijk honderdduizenden doses naar Nederland.
- Dit IGJ constateert dat de wachtlijsten voor behandelingen voor minderjarigen met complexe psychische problemen in de coronacrisis nog langer zijn geworden. Meer jongeren met onder meer eetstoornissen, suicidale gedachten, verslavingen of ernstige gedragsproblemen melden zich. Tegelijkertijd is er onvoldoende hulp voor hen beschikbaar in de specialistische jeugd-ggz. Daarom moeten zij soms tot een jaar wachten op de juiste hulp. Omdat meer jongeren psychische hulp nodig hebben en hun problemen ernstiger zijn, zijn de bestaande knelpunten in de jeugd-ggz het afgelopen jaar verscherpt. Instellingen hebben onvoldoende personeel en geld om aan de complexe hulpvragen te kunnen voldoen. De inspectie bezocht in januari en februari twintig instellingen in zes regio's. Deskundigen viel het op dat met name meer jongeren met een eetstoornis en suicidale gedachten om hulp vragen. Eén instelling heeft vijftig wachtenden onder de 18 jaar voor hulp bij een eetstoornis.
- Volgens het **collectief voor werknemers in de zorg IZZ** hebben sinds november 2020 360 zorgmedewerkers die zelf corona hebben gehad, om compensatie van hun eigen risico gevraagd aan het Iedencollectief. Volgens het collectief zijn er 288 aanvragen toegekend en afgehandeld; goed voor 110.000 euro. De overige aanvragen zijn nog in behandeling. Volgens IZZ-directeur Roland Kip ervaart het zorgpersoneel de compensatie als extra steun en waardering.
- Koepelorganisaties van basisscholen (**PO-Raad**) en middelbare scholen (**VO-raad**) en de **Vereeniging Nederlandse Gemeenten (VNG)** zeggen dat scholen niet genoeg geld hebben om de ventilatiesystemen te plaatsen die in tijden van corona nodig zijn. De bijdrage van het Rijk zou niet genoeg zijn.
- De **Hartstichting** meldt op basis van onderzoek onder leiding van wetenschappers van het UMC Utrecht dat herseninfarcten weinig voorkomen bij coronapatiënten in het ziekenhuis, maar vaak wel ernstig verlopen. 71,1% van deze patiënten raakt ernstig gehandicapt of overlijdt. Bij 1,8% van de coronapatiënten in ziekenhuizen traden herseninfarcten op. Bij patiënten die op de intensive care lagen was dit 2,7%. "Opvallend was dat deze patiënten voorafgaand aan de ziekenhuisopname geen groter risico op hart- en vaatziekten hadden dan mensen zonder herseninfarct", merken de onderzoekers op. Uit de studie blijkt ook dat de helft van de herseninfarcten optrad bij relatief jonge coronapatiënten die op de ic belandden. De gemiddelde leeftijd van deze groep is 66,5 jaar. Bij hen verliepen de herseninfarcten ook ernstiger dan bij patiënten op de verpleegafdeling. Of dit door de ernst van de infectie komt of door andere factoren, is nog niet bekend. Een ernstige infectie is in het algemeen wel ongunstig voor het herstel na een herseninfarct. De wetenschappers onderzochten bij coronapatiënten ook complicaties door bloedstolsels in longvaten, ofwel longembolieën. Deze kwamen relatief vaak voor (4,3%), vooral op de ic (bijna 13%). Van de mensen met een herseninfarct kreeg een op de vijf ook een longembolie, van de mensen zonder herseninfarct ongeveer een op de dertien.
- Door de oude wet, de Defence Production Act, die Amerikaanse ondernemingen kan dwingen om hun nationale overheid voorrang te geven boven andere klanten, mogen sommige grondstoffen voor coronavaccins de VS niet uit, waardoor India momenteel ernstig beperkt wordt in zijn productie.

AstraZeneca

- Sinds Nederland heeft laten weten een tijdelijke stop in te lassen met het vaccineren van AstraZeneca, liet gisteren het ene na het andere (Europese) land weten dit ook te doen, of juist niet. De tijdelijke stop werd voor veel landen mogelijk versneld nadat bleek dat in Italië een 57-jarige man in de nacht van zaterdag op zondag overleed, 14 uur nadat hij was ingeënt met het AstraZeneca-vaccin. Het OM in het Noord-Italiaanse Biella is een onderzoek gestart naar zijn dood.
- **CBG-voorzitter Ton de Boer** zegt dat het CBG het advies heeft gegeven om voorlopig te stoppen met het inenten van het AstraZeneca-vaccin o.b.v. nieuwe gegevens die het in het weekend heeft verkregen en dat er volgens hem er nog

niet eerder meldingen van trombose i.c.m. een te laag aantal bloedplaatjes waren. De Boer geeft gisteren een aantal interviews gegeven, onder meer aan tafel bij talkshow Op1.

- Volgens de **WHO** 'is er momenteel geen bewijs dat de incidenten worden veroorzaakt door het vaccin. Volgens het WHO is het belangrijk dat de vaccinatiecampagnes doorgaan zodat we levens kunnen redden en ernstige ziektes door het virus kunnen tegengaan.
- **Lareb**-directeur Agnes Kant zei gisteren in een interview bij NPO Radio 1 dat er ook meldingen van tromboseverschijnselen zijn gedaan na het toedienen van andere vaccins dan dat van AstraZeneca en ziet trombose niet als bijwerking van vaccins in het algemeen. Vanmiddag laat Lareb weten geen aanwijzingen te zien voor een verband tussen stollingsproblemen en vaccins tegen corona. Volgens het centrum zijn er tot nu toe enkele tientallen meldingen van stollingsproblemen zoals trombose en longembolie bij alle coronavaccins binnengekomen. "Maar daarbij werd geen verlaging van het aantal bloedplaatjes genoemd. De meldingen geven tot nu toe geen aanleiding om te denken dat trombose een bijwerking is van coronavaccins"

Wat zien, ruiken, voelen, horen, proeven mensen (zintuiglijke waarnemingen)?

- Uit een rondgang van NRC onder huisartsen blijkt dat zij nog niet veel telefoontjes hebben gehad van bezorgde patiënten over het AstraZeneca-vaccin. De **Venrayse-huisarts Niels Rossen** heeft al 450 patiënten ingeënt met het AstraZeneca-vaccin en zegt: "We hadden niet meer bijwerkingen dan normaal bij een vaccin. Hoofdpijn, enkele patiënten hadden koorts, een stijve arm. De gebruikelijke bijwerkingen." **Huisarts Remon Hendriksen uit Best** heeft twee weken geleden 110 patiënten met het AstraZeneca-vaccin ingeënt en zegt dat zijn patiënten ook nog geen bijzondere bijwerkingen hebben gemeld. **Huisarts Bart Bruijn uit Streefkerk** zegt juist veel telefoontjes te ontvangen, omdat zijn patiënten er met smart op wachten.

Welke geruchten worden genoemd?

- Verschillende media weten te melden dat de **Europese Commissie** morgen een plan presenteert voor een zogenaamde 'gezondheidspas'. In het plan, dat al deels in handen is van de NOS, zou staan dat EU-burgers deze zomer weer grotendeels vrij moeten kunnen reizen met een pas waarop staat wat hun 'coronastatus' is. Zijn ze gevaccineerd, recent getest of hebben ze antistoffen omdat ze het coronavirus hebben gehad, dan moet die pas hen toegang geven tot alle EU-landen. Het "groene certificaat" (Digital Green Certificate), zoals de Europese Commissie de reispas noemt, zal in eerste instantie meer bewegingsvrijheid geven aan mensen die gevaccineerd zijn. Maar zeker deze zomer zullen er nog groepen mensen zijn die nog niet zijn opgeroepen om zich te laten vaccineren. Ook zij zouden met een groen vinkje op hun reispas weer op bijvoorbeeld een Spaans of Portugees strand moeten kunnen lopen, vindt de Commissie. Daarom kunnen ook mensen de reispas krijgen die negatief zijn getest of het afgelopen half jaar corona hebben gehad en daardoor antistoffen hebben. Tegelijk willen de EU-landen zelf blijven beslissen onder welke voorwaarden mensen hun land binnenkomen. De Europese Commissie moest schipperen tussen die twee wensen, waardoor de reispas eerder een handig hulpmiddel zal worden dan een paspoort dat onbeperkte bewegingsvrijheid geeft. Landen kunnen naast de reispas nog allerlei andere eisen stellen aan reizigers, bijvoorbeeld een verplichte quarantaine voor iedereen uit een bepaald gebied. Die extra eisen moeten wel bekend worden gemaakt bij de Europese Commissie en bij de andere lidstaten. Ook zal de pas niet de enige manier worden waarop je kunt bewijzen dat je coronavrij bent. Een test- of vaccinatiebewijs van bijvoorbeeld een arts zou ook moeten worden geaccepteerd. Ieder land zal een eigen digitaal certificaat moeten ontwerpen, bijvoorbeeld in de vorm van een app. De Commissie stelt expliciet dat er geen Europese database zal worden aangelegd met gezondheidsgegevens van iedere burger.

Waarneembaar gedrag (schadebeperking)

- -

Betekenisgeving

Welke waarschuwingen en oproepen worden gedaan?

- De **Nederlandse Stichting voor het Gehandicapte Kind** vindt dat zwemlessen ook voor gehandicapte kinderen zo snel mogelijk door moeten gaan. Directeur Henk-Willem Laan doet een dringende oproep aan premier Rutte en minister Hugo de Jonge. "Mijn oproep is dat we het echt moeten gaan regelen, het kan wel. Maak een uitzondering voor deze groep en houd je niet te strikt aan de regels. We gaan een brief sturen naar het ministerie hierover. Deze groep kinderen kan niet zwemmen zonder hulp van volwassenen. Maar je zult toch moeten kijken hoe je dat wel kunt organiseren." Volgens [Hart van Nederland](#) blijkt nu dat zwemlessen niet doorgaan voor gehandicapte kinderen. Dat omdat ouders met hen mee moeten naar zwembles en dat zou niet mogen. Hart van Nederland spreekt met Els uit Sleeuwijk, oma van de 10-jarige Ender, die het 'oneerlijk en onverstandig' vindt. "We kregen een mail van het zwembad dat Ender niet naar zwembles mag komen. Hij was erg verdrietig. Ik vind het ook belachelijk..." Els vindt dat zwembles voor de veiligheid van de kinderen met een beperking noodzakelijk is.

Welke emoties, waardeoordelen, kwalificaties, kritiek, steun worden gegeven?

- Politici reageren op het (gelekte) plan van de Europese Commissie voor een 'gezondheidspas'. "Reizen over grenzen is de core business van Europa," zegt **Europarlementariër Esther de Lange (CDA)**. "Deze pas geeft geen recht op reizen, maar maakt reizen wel een stuk makkelijker." Ook D66 is voor een Europese reispas, zegt **Europarlementariër Sophie In 't Veld (D66)**: "Nationale oplossingen zouden alleen maar nieuwe beperkingen opleveren." Ook de **VVD** is onder voorwaarden voor. **ChristenUnie-fractievoorzitter Gert-Jan Segers**: "Onze partij is altijd tegen verplichte vaccinatie, tegen dwang, tegen indirecte drang. Een vaccinatiebewijs mag dus niet het exclusieve ticket tot de samenleving zijn. De

Tweede Kamer zal nog in debat gaan over de plannen van de Europese Commissie. De ChristenUnie wil daarin harde garanties van het kabinet dat van dwang of drang geen sprake kan zijn." **FvD-fractievoorzitter Thierry Baudet** deelt het NOS-artikel via Twitter en schrijft: "Verschrikkelijk! Het begin van semi-verplichte vaccinaties... Alle schaaftukken staan klaar. Alleen u, kiezer, kunt daar op 17 maart nog een stokje voor steken! "EU wil zomerse vakantie met Europese gezondheidspas". #FVD"

- **Historicus en tv-persoonlijkheid Maarten van Rossum** regelde eigenhandig een vaccinatie-afspraak, wat leidde tot een felle reactie van minister De Jonge afgelopen weekend. Van Rossum **vertelde** gisteravond in talkshow Op1 dat hij naar eigen zeggen niets verkeers heeft gedaan, maar juist proactief heeft gehandeld. Hij sluit af met: "Dus meneer De Jonge, als u de kleine moeite zou hebben genomen om even te informeren hoe het eigenlijk zat. Als u op de hoogte zou zijn geweest van wat toch wel minimaal noodzakelijk is dat u zou moeten weten, dan zou dit het moment zijn om uw excuses aan mij aan te bieden. Doet u dat niet, dan deug ik wel en deugt u niet."
- Volgens de **Federatie Medisch Specialisten (FMS)** zijn temperatuurmetingen aan de poort geen goede methode om mensen te screenen op Covid-19. Koorts kan weliswaar een van de klachten zijn die het coronavirus teweegbrengt, maar dat is waarschijnlijk maar bij een minderheid van de patiënten het geval. Contactloze thermometers leveren bovendien te onbetrouwbare resultaten op. De medisch specialisten wijzen erop dat een meetresultaat dat per ongeluk te hoog uitvalt ook nadelige gevolgen kan hebben.

Hoe wordt naar de overheid(saanpak) gekeken?

Tijdelijke stop AstraZeneca-vaccin

- Er is een maatschappelijke discussie gaande rond de beslissing om tijdelijk met het AstraZeneca-vaccin te stoppen. Aan de ene kant gaan stemmen op om het zekere voor het onzekere te nemen (steun voor het besluit) en aan de andere kant gaan stemmen op om het gezondheidsrisico voor lief te nemen, omdat met elke prik die gezet wordt ook veel leed wordt voorkomen. Met name medische instituten en experts lijken vraagtekens te zetten bij de afweging; 'Richten we niet meer schade aan door te stoppen met vaccineren?'
- Media gaan actief op zoek naar burgers met een mening en/of duidelijke zorgen over de tijdelijke stop van het AstraZeneca-vaccin. Daarin worden wederom twee kampen zichtbaar; mensen die het een verstandige keuze vinden en en blij zijn met de vaccinatiepauze, omdat men de ontwikkeling toch zorgelijk vindt. Maar ook is er een aandeel dat zich juist zorgen maakt over hun eigen bescherming nu ze het vaccin 'mislopen' en bang zijn dat er een algehele vertraging ontstaat. Ook via de social mediakanalen van VWS zijn twee stromingen zichtbaar; de ene groep is het er mee eens en maakt zich zorgen over wat er precies gebeurt wanneer je al bent gevaccineerd met dit vaccin. Ze zijn blij dat vaccineren wordt gestopt, maar zijn boos dat er überhaupt mee is gevaccineerd en dat er blijkbaar niet goed onderzoek naar is gedaan. De andere helft vindt het onzin en geeft aan dat het vaccineren nu alleen nog maar langer zal gaan duren. Via de social mediakanalen van minister De Jonge laten mensen weten teleurgesteld te zijn dat ze langer moeten wachten op het vaccin en vinden de prikpaauze overdreven. Verder laten mensen via de social mediakanalen van minister De Jonge weten dat Van Haga toch gelijk had en dat minister De Jonge zijn excuses zou moeten aanbieden.
- Het **EMA** is verbaasd over het advies van het CBG om het vaccineren met AstraZeneca op te schorten, omdat er volgens hen geen nieuwe inzichten over het AstraZeneca-vaccin zijn t.o.v. afgelopen donderdag. Momenteel voeren zij een onderzoek uit en aanstaande donderdag voeren ze een overleg en komen ze tot een adviesbesluit.
- **LNaz-voorzitter Ernst Kuipers** zegt te balen van de vaccinatiepauze en te begrijpen dat het ministerie geen risico wil nemen, maar dat het o.b.v. de huidige coronacijfers het niet onaannemelijk is dat je nu meer schade aanricht dan als je gewoon door was gegaan met vaccineren.
- **Seniorenorganisatie KBO-PCOB** vindt het een wijs besluit dat er voorlopig gestopt wordt met het AstraZeneca-vaccin. Directeur Marcel Sturkenboom zegt wel dat heel veel 60-plussers zitten te springen om een vaccin en zouden dit middel krijgen: "Dus hopelijk is er wel snel een vervangend middel beschikbaar of bewezen dat AstraZeneca veilig is." Ook roept de seniorenorganisatie het kabinet op om zo snel met een aangepast stappenplan te komen, nu er tijdelijk wordt gestopt met het vaccineren met AstraZeneca. Dit omdat uit hun Zorgonderzoek blijkt dat veel senioren die thuiszorg ontvangen, bang zijn om via een thuiszorgmedewerker besmet te raken.
- **Brancheorganisatie de Nederlandse ggz** zegt dat het tijdelijk niet toedienen van het AstraZeneca-vaccin veel vraagt van de mentale veerkracht van de zorgmedewerkers en kwetsbare patiënten in de geestelijke gezondheidszorg. "Na de vertraging van de leveringen van AstraZeneca, is dit een nieuwe tegenvaller", aldus de organisatie. Het levert ook "extra regelwerk" op, omdat de ggz-instellingen de vaccinaties zelf moeten verzorgen.
- **Patiëntenfederatie Nederland** spreekt van een 'verstandig besluit'. Een woordvoerder zegt: "Eerst kijken wat er aan de hand is en of er iets aan de hand is. Als er twijfels zijn is het verstandig om tijdelijk te stoppen. Tegelijk hopen we dat er hierdoor geen opstoppingen in het vaccinatieprogramma komen, mensen zitten te wachten om ingeënt te worden", vervolgt hij. Of er veel verontruste telefoontjes bij de patiëntenorganisatie binnenkomen, kon de woordvoerder nog niet zeggen.
- In de ochtendkranten geven verschillende experts duiding aan de tijdelijke vaccinatiestop van AstraZeneca. **RUG-hoogleraar vaccinologie Anke Huckriede** bestuurdde de gemelde bijwerkingen in het VK (waar al meer dan tien miljoen mensen een AstraZeneca-vaccin kregen) en zegt in het AD daarover: "Daar zie je heel weinig meldingen van trombose. Maar de genoemde complicatie is zo specifiek en ernstig, dat je het goed moet onderzoeken". **UvA-hoogleraar gezondheidscommunicatie Bas van den Putte** zegt in het AD n.a.v. wantrouwende reacties over het AstraZeneca-vaccin dat dit soort reacties heel begrijpelijk zijn: "Voor het vertrouwen was het beter geweest als het kabinet donderdag

meteen had gezegd: we zoeken dit goed uit en lassen een pauze van twee weken in". Maar hij begrijpt ook waarom het kabinet dat níet heeft gedaan: "Het gaat om enkele gevallen van mogelijk ernstige bijwerkingen in Scandinavië. Dat zijn er ontzettend weinig, op de miljoenen mensen die al met AstraZeneca zijn gevaccineerd. In Nederland sterven elke dag veertig mensen aan trombose, dus het kan heel goed toeval zijn. Het vaccineren stilleggen leidt hoe dan ook tot extra sterfgevallen, meer mensen zullen corona krijgen". **Epidemioloog Frits Rosendaal** zegt in het NRC "verbaasd" te zijn dat het advies van het CBG binnen een paar dagen tijd zo is omgedraaid: "Een toevalsbevinding ga je niet beter snappen door er heel lang naar te kijken. Zo'n onderzoek kan ook plaatsvinden terwijl de vaccinaties doorgaan." Rosendaal denkt dat er niets mis is met het AstraZeneca-vaccin: "In Groot-Brittannië zijn al tien miljoen doses van het vaccin aan mensen gegeven en daar zijn dertien meldingen van trombose gedaan. Dat is heel erg weinig." Trombose komt relatief vaak voor, ook bij mensen onder de vijftig, zegt Rosendaal. "Dat er dan ook mensen zijn die het toevallig krijgen na de prik, is niet bijzonder. Trombocytopenie is een bijwerking die vaker voorkomt bij vaccinaties, bijvoorbeeld bij 1 op 25.000 kinderen die een BMR-prik krijgen, maar dat is ook niet iets om je meteen zorgen over te maken". In Trouw zegt hij dat de voordelen van een vacciantiestop niet opwegen tegen de nadelen en vermoedt dat het meer een politiek besluit is dan van medische aard dat de mogelijke bijwerkingen niet worden onderzocht, terwijl er wordt doorgegaan met prikken. En in de Volkskrant zegt hij dat we niet moeten vergeten dat een covid-19-infectie zelf ook een risico op trombose geeft en zelfs al zou er sprake zijn van een bijwerking, dan slaat de balans door ten gunste van de vaccin, zo zegt hij. Ook is hij bang dat het vertrouwen in de vaccins nu gaat afnemen en dat zou zeer onterecht zijn. **Huisarts Bart Bruijn uit Streefkerk** zegt in het NRC het onzin te vinden dat het vaccineren is stopgezet wegens "nog geen tien gevallen van trombose en verlaagde bloedplaatjes op meer dan tien miljoen vaccinaties. Dat is niets! Beleidsmakers mijden nu risico's voor zichzelf." Hij verwacht dat er meer mensen zullen "sterven aan de longembolieën veroorzaakt door Covid-19 door dat uitstel, dan die er worden gered". **Tilburg University-hoogleraar logistiek Jan Fransoo** zegt dat dit uitstel voor het vaccinatieprogramma geen grote gevolgen hoeft te hebben voor het vaccinatieprogramma. Hij is medebedenker van de nieuwe werkwijze in de prikstraat in Breda en betrokken bij de operatie waarmee Nederland binnenkort wekelijks 1,5 miljoen vaccinaties moet doen: "De capaciteit is groot genoeg om straks de uitgestelde vaccinaties in een week in te halen." Hij zegt dat het een ander verhaal wordt als het EMA de handelsvergunning voor het vaccin intrekt. Maar als het vaccin volgens verwachting terugkeert, kan de volgende mijlpaal nog worden gehaald: begin april drie miljoen prikken en voegt daaraan toe: "Het is daarvoor wel belangrijk dat de huisartsen de leveringen AstraZeneca blijven ontvangen. Anders zou het verspreiden van de vaccins voor vertraging kunnen zorgen". **Vaccinoloog Ben van der Zeijst** noemt het in De Telegraaf 'een moeilijke beslissing' en vindt de combinatie van trombose met verlaagde bloedplaatjes en bloedingen raar: "Het lijkt een beetje op de symptomen die mensen hebben met corona ook hebben, al zou ik niet van een verband willen spreken." Hij verwacht dat het uiteindelijk met een sisser zal aflopen: "Elke dag zijn er in Nederland enkele honderden mensen die trombose krijgen, dit lijkt me gewoon toeval. In Engeland is het vaccin al veel grootschaliger gebruikt en zijn er geen grote problemen gemeld. Ik denk dat ons land los van het voorzorgsprincipe ook extra voorzichtig is omdat AstraZeneca hier al een kwade reuk heeft gekregen. De klinische studies zijn wat rommelig verlopen, er waren productieproblemen en de werkzaamheid is lager dan bij Pfizer en Moderna. Dan is het misschien maar verstandig om het extra goed uit te laten zoeken, zodat het vertrouwen wat kan toenemen". Ook laat de Telegraaf twee trombose-experts aan het woord; **Saskia Middeldorp, afdelingshoofd interne geneeskunde van het Radboudumc**, en **Hugo ten Cate, hoogleraar klinische trombose aan Maastricht UMCG**, snappen dat het EMA onderzoek wil laten doen, maar vinden dat de vaccinatie gewoon zou moeten doorgaan. Twee weken pauzeren vind ik moeilijk te begrijpen", zegt Middeldorp. In de Volkskrant noemt Middeldorp de beslissing van het CBG 'paniekvoetbal': "Ik zou zeggen: ga door met vaccineren en zoek het intussen heel snel uit. We hebben elke dag meer dan zesduizend besmettingen, onze covid-afdeling loopt vol." **UMCG-hoogleraar hematologie Karina Meijer** vindt het een vreemd ziektebeeld dat ze niet elke week ziet en dat op voorhand niet is uitgesloten dat er een verband is met de vaccinatie: "Er is nu al veel onrust, we willen toch niet dat mensen op basis van ongegronde verhalen besluiten af te zien van vaccinatie? Dat geeft nog meer schade." **Wageningen Universiteit-hoogleraar immunologie Huub Savelkoul** wijst erop dat het vaccin AstraZeneca bestaat uit een uitgedroogd verkoudheidsvirus dat zich helemaal niet aan vaatwandcellen hecht en acht de kans dat de incidenten door het vaccin komen 'uiterst onwaarschijnlijk'. **Viroloog en arts-microbioloog Jaap Goudsmit** zegt in het FD dat er rekening moet worden gehouden dat een slechte 'batch' van het vaccin mogelijk de oorzaak is van de in Denemarken en Noorwegen geconstateerde bijwerking. Niettemin noemt hij het pauzebesluit van een aantal landen 'riskant', vanwege de kans op extra coronadoden. Het is volgens hem ook onwenselijk dat EU-landen tot een prikpaauze besluiten voordat de EMA zich officieel heeft uitgesproken.